

Jag fröjdar mig...

Jag fröjdar mig när mörkret faller, det har fallit, kvällen kommer, den har redan kommit, dagen slocknar, skymningen går mycket fort förbi och natten äter utav dagen, den har slocknat...

vattnet flyter tjockare, trögare i bäckarna, åarna, diken, det är kallare, det är mörkare, rör sig tystare, på en gång mjukare och hårdare, blankare, så kallt att det inte längre kan fästa vid...

fukten är överallt i gräset, i mossan, på stenen, på trädets stam och gren, i luften; en tjock hinna som täcker allt, möter allt, sveper allt i sin kalla, mjuka...

de svarta, grå, fransiga molnen rusar fram över himlen, stiger, sjunker, vrider sig, vänder, stampar mot vinden, strider mot varandra, kämpar mot varandra, rivs sönder, splittras, upplöses, återuppstår, rasar...

den kalla vinden drar utmed de räta gatorna, lyfter sjok av blöta löv, rör i lundarnas trädkronor, rusar in över de öppna ytorna, snor, vrider sig, stiger i kraftig spiral och lyfter den stora flocken svarta fåglar högt över byn med sin starka hand...

När de stora flockarna väl förenats till en enda enorm klunga svarta, skrikande rörelser mot den ljusare himlen över de öppna ytorna runt lundarnas stora träd, vars kronor riste i den starka vind som utanför byn, över de öppna markerna i nordöst, endast var en svag, jämn bris, men vilken så snart den nådde byns bebyggelse och de lundar och skogspartier som omgav den, splittrades i åtskilda vindstråk som ömsom pressades fram i allt högre vindstyrka utefter de långsträckta gatorna, ömsom silades bland trädstammarna och buskvegetationen, eller mötte fasta hinder i huskroppar eller stigande mark, varifrån de sköt ytterligare fart, vände, mötte andra vindstråk, pressade på, motverkades, vände, vred, snurrade i cirklar och i spiraler som steg rakt upp och drog den framvältrande flocken med sig.

Då terräng- och växtlighetsförhållandena runtomkring byn var sådana att byn kom att utgöra ändpunkten i en spetsvinklig vindfålla, bildades inne i byn ett nålsöga genom vilket all vind måste passera, varigenom vindstyrkan förstärktes från lätt bris till en storm av kastbyar och starka uppåtvingar.

Trots att det ännu bara var tidig eftermiddag, hade mörkret mycket snabbt, likt en svart rök som följt med vinden från en brand utifrån slätten, fallit ner över byn och trängt in överallt, mellan allt, under allt, som en tjock massa som fyllde upp varje tomrum mellan byns byggnader, träd och buskage. Fukten och mörkret i samverkan svärtade byns alla husväggar, tak, asfaltbanor, trädstammar, varför ljuset från fönster och lyktor inte fann några ytor att reflekteras mot, och därför föreföll sugas in i mörkret, uppslukas och försvinna.

Det dubbla berövandet av ljus - mörkrets ankomst, det i det närmaste helt uppslukade elektriska ljuset - försatte byn i ett tillstånd av förstämning, som trots att det nu alltså fanns ljus kvar ändå var djupare än vid de regelrätta strömavbrott som berövade byn all elektricitet. Vid strömavbrott som inträffade under den del av året och dygnet då det var mörkt men byns invånare fortfarande var vakna, uppstod endast en stämning av gemyt och odramatisk, förhöjd överlevnadsiver: man tände ficklampor och levande ljus och lyktor av olika slag; man tände eld i spisar och kaminer, tappade upp vatten i kastruller, hinkar och badkaret, och iordningställde genast gasolplattor och t-spritskök för att kunna värma vatten till mat och dryck och tvätt.

I den blöta, blåsiga och mörka eftermiddagen fanns det däremot ingen möjlighet till förtröstan, ingen tro på att byns belägenhet kunde förändras bara genom några enkla tekniska insatser. Det mycket svaga ljus som strålade ut från husens fönster och gatlyktornas lampor, och vilket överraskande dök upp framför ögonen för att signalera hem eller by först i det ögonblick det var alldeles tätt inpå, som om byn varit insvept i mycket tjock dimma,

gav intryck av att finnas till i strid med någots eller någons starka vilja, liksom hade hela elektrifieringen av byn företagits i strid med en naturlag.

Vindens kraftiga, oberäkneliga grepp rev och slet i träd och buskar, i dörrar, fönster, skorstenar och takpannor. Fastän den ställde till oreda och också en rad olyckor när den så överraskande förändrade de fysiska villkoren för bybornas vardagsliv, när den förutom att blåsa iväg tidningar, plastpåsar, plastskynken, sopsäckar, hinkar, och välta cyklar och soptunnor, också lyfte iväg takpannor, slet dörrar av gångjärn och krossade fönsterrutor med grenar som tillåtits växa alltför nära byggnationen, var den mest påtagliga och också mest bekymmersamma effekten av vinden ändå den nya, främmande ljudvärld den åstadkom.

Det tydligast framträdande i denna ljudvärld var de smällar och slag vinden gjorde när den med stor kraft öppnade eller stängde olåsta dörrar, och dunsarna och skramlet när upprättstående, ostadiga föremål kastades omkull. Också själva vindljuden var mycket tydliga: tjuven när vinden blåste i hålrum eller rör, vinandet när plåtar eller skivor sattes att vibrera, de visslande ljuden när vinden i accelererande hastighet rusade genom trånga passager.

Här var variationsrikedomen stor: Det var inte bara ett mycket stort antal tjut, vinanden, visslingar, pip och gnissel som vart och ett repeterades med korta tidsmellanrum och därför tillsammans utgjorde substansen i den ljudkropp som omslöt byn, utan också ett stort antal unika ljud som bara uppträdde en enda gång, och senast för kanske tjugo eller femtio år sedan, då vindriktning och vindstyrka plötsligt för ett ögonblick samverkade till att åstadkomma just de speciella förhållanden som fick en virvel att uppstå bakom en plåtkant, eller en luftström att passera under en takpanna, och därmed utveckla det vinande ljud eller den vissling som, tillsammans med tusentals andra sådana unika ljud ovanpå den ackompanjerande ljudmattan, presenterade en improviserad

melodistämman vars rikedom och enskildheter endast en omänsklig varelse kunde ha förmåga att uppfatta eller analysera...

Bland de oavbrutet upprepade ljuden var slagen och stötljuden mest skrämmande, eftersom dessa så lätt kunde tolkas som ljud av människor eller andra varelser. Ett lock till en plåtbrevlåda som gång på gång lyftes av vinden och i korta mattningar av vindstyrkan föll ner med en smäll för att omedelbart igen lyftas till en ny smäll; en dåligt spänd lina eller änden av en rem som oupphörligt slogs mot ett rör och framkallade ett vinande, piskande ljud; en dåligt fastsatt trästav som slog mot en tunn brädvägg, bakom vilken en tom rumsvolym tjänade som resonanslåda för ett dovt, ekande ljud - rytmen i dessa ljud, repetitionen av ljudet med jämna tidsintervall, var oupplösligt förknippad med ett viljande, en avsikt, vars närvaro inte kunde tänkas utan att återföras på ett hotfullt subjekt.

De med jämna mellanrum upprepade slagen, trumningarna, pisksnärtarna, framkallade på så sätt närvaron av oräkneliga, skrämmande varelser, vilka framträdde likt överallt utplacerade element i en obegriplig invasion, eller värre ändå likt individer som utan någons vetskap hade befolkat hela byn vid sidan av den redan befintliga bosättningen, som en skugga till var och en av byns ursprungliga invånare.

Denna känsla av att vara iakttagen, att överallt vara omgiven av några, eller något, som ville något ondskefullt, förstärktes av den nervositet vinden framkallade i mörkret: en lövhög prasslade plötsligt till med ett intensivt, växande ljud; en buske rasslade mot ett metallstaket - överallt något som dallrade, riste eller skakade, och hela naturen liksom ett psyke försatt i olustig, ofrivillig rastlöshet, som inför farhågan eller rentav vissheten att något mycket obehagligt snart var att vänta.

Under trycket från mörkret, den hårda, rivande vinden och det skrämmande oväsendet från fågelmassan drog byn ihop sig, krympte, sänkte sig eller bättre hukade sig - tycktes överallt

försöka dra sig in mot mitten och hålla samman där, hus pressat mot hus. Varje öppen yta var spelplats för en rad obestämda hot, och därför något byn försökte undanröja eller åtminstone undvika.

Den vandrare som försökte skynda på stegen för att så snabbt som möjligt avverka sträckan mellan affären och hemmet, fann sig infångad av varandra motverkande krafter. Om den nervositet omgivningarna överförde ökade stegets hastighet och förstärkte dess redan målmedvetna framåtanda, så åstadkom på samma gång den hotfulla ljudmassan en uppmärksamhetsskärpning som förstörde tiden och saktade av hela förloppet.

De vidöppna sinnen, allesamman i full aktivitet för att försöka förekomma faran, arbetade plötsligt gemensamt som ett enda samordnat sinne, så vidöppet och förstorat att den successiva rörelsen avstannade och ersattes av enskilda, åtskilda tidsmoment. Dessa var vart och ett inte bara avgränsat mot förutvarande och nästkommande tidsmoment, utan upphävde tiden på samma sätt som en plötslig chock eller insikt kan upphäva den och åstadkomma en utvidgning av den - en bokstavlig utvikning, liksom när man planlöst bläddrar i gamla uppslagsböcker och plötsligt finner ett dubbel- eller trippelark inbundet som en sida, vilket när det viks ut uppvisar ett lands eller ett områdes geografi, eller demonstrerar ett komplicerat kemikaliskt schema vars myller av detaljer inte kunde få plats inom det givna sidformatet, och därigenom upprättar ett hemligt existerande område - sidor utan nummer och utan plats i innehållsförteckningen - vilket på en gång ryms i och går utöver bokens givna ordning.

Vandraren försattes därför i en paradoxal situation, när denne å ena sidan med all kraft skyndade sig hemåt, då endast skammen inför att visa sig räddhågsen hindrade benen från att börja småspringa, å andra sidan förstelnades inuti en uppförstord, orörlig tid, vars expansion inte skedde sekventiellt i formen av en övergång från ett tidsmoment till ett annat, just nu nytt och strax passerat, utan som hastig jäsning eller rentav explosion, vars

utvidgning inte ens kunde beskrivas likformigt, utan ägde rum som oförutsebara, oberäkneliga pulser, likt när en vulkan har ett långvarigt utbrott.

Mellan de springande stegens rytmiska tidsräkning - de distinkta nedslagen i asfalten som sekund för sekund räknade och bokförde tiden - och sinnets förvirrade vilshenhet inuti ett stillastående, expanderande rum, uppstod ett slags strid, där den hetsiga tideräkningen försökte genomtränga och lägga ett regelverk över den stillastående tidsrymden, liksom när man försöker schemalägga vädersystemens rörelser, medan den orörliga, svällande tidsrymden försökte kväva och utplåna den rörliga, räknande tiden.

Denna kamp mellan två motsatta tidssystem fick också en rent rumslig utbredning: vandrarens medvetande fylldes i allt större grad av omväxlande den ena och den andra tillfälligt dominerande tidsbilden, för att därefter strax vara fullständigt översvämmat av den intensiva striden, självt alldeles utträngt och därför utplånat, utan att längre ha möjlighet att reflektera över eller ens iaktta kampen---

Fadern som nu under flera timmar suttit på sin stol i garaget och vaktat pojken inne i kammaren var trött och frusen. Den kyla som genomlöpte hans kropp från huvud till fötter kom i lika mån inifrån honom själv som utifrån den mörka, fuktiga trädgården. Från att till en början, när de båda steg ut genom dörren och genast träffades av den starka vinden, ha känt en uppiggande spänning i blåstens oräkneliga ljud, tröttades fadern under timmarnas lopp alltmer av det oberäkneliga och överraskande i alla otaliga smällar, slag, vinanden och tjut, för att nu helt ha övermannats av den nervositet den omgivande naturen utstrålade. Hans kropp genomförs av rysningar som i hela kroppen utsände en kyla vilken inte kunde motverkas eller ens lindras av de ständiga uttryckningar han tvingades till för att trä på pojken hans vantar, vilka han så snart han fått dem på sig återigen slängde av sig.

Pojken var också märkbart påverkad av oron runtomkring uthuset: han kunde inte för annat än mycket korta stunder sitta ner i fåtöljen inne i kammaren, utan trampade omkring på betonggolvet, från den ena väggen till den andra, slängde av vantarna, slog upp dörren ut till garaget, stängde den igen, bankade i väggen med fingertopparna eller slog huvudet mot det låga taket.

Vindens levande närvaro försatte paradoxalt nog också byn i atmosfär av spöklik, ändlös ödslighet. De av ljuden frammanade gestalterna lånade sitt liv från den frånvaro av riktiga liv - människor, fordon, husdjur, rörelse - som präglade byn. I denna rent kroppsligt närvarande tomhet återstod skuggorna - säg vålnaderna - av vad som borde varit där, vad som varit där - det som byns fysiska närvaro vittnade om. Att passera byn var att passera ren tomhet, vilken kom till stånd just genom det som fattades där. Det gjorde ingen skillnad om man färdades på någon av de två huvudvägarna, stannade i korset, svängde av, vände, stannade upp, lystrade, genomsökte gatorna, vägarna, stigarna, gårdarna - eller om man kom på den nedlagda järnvägen ur skogen: fram ur skogsbrynet under de tunga, sagoaktiga granarna vid en av de många punkter i byns närmaste omgivningar som inte längre existerade i bynnevägnarnas kartbild - en plats utan känd lokalitet - och vidare över syllarna på den upphöjda vällen som svängde fram över en övergiven beteshage, över en bäck, utmed en häckrad som planterats för att skydda en parkeringsplats vid en rad med hyreslägenheter från den kalla vinden från havet, bakom en banvaktarstuga, och sedan, utan att märkas, över vägen och in mellan en lång rad förfallna skjul från godstrafikens dagar, fortfarande placerade i byns mitt, i centrum, i blickfånget utan att någonsin synas, likt närgångna, påstridiga, oönskade fyllgubbar som sitter i vägen för affärsbesöket.

Spåret delade sig över stationsområdet i flera stickspår, utmed det öde stationshuset och fler godsmagasin och skjul, och slöt sig återigen till ett enda, innan det försvann igen mellan buskage och

träddungar och några kullar i en del av byn som fortfarande var mitt i dess hjärta men återigen ingen längre kom ihåg eller kändes vid, vilket gjorde byns centrum till ett tomrum som byn cirklade kring. Då byn efter järnvägens tid aldrig mer kommit i expansionstakt, hade aldrig någon efterfrågat denna centralt belägna tomtmark, vars yta och byggnader därför kvarblivit som ett slags abrasionsvittnen från den glansålder som aldrig kommit tillbaka. I byns överindividuella psykologi hade spårområdet med stickspåren, de förfallna godsmagasinen och den övergivna stationen med tiden, och med kraft hämtad ur den plåga områdets närvaro väckte, omformats från övergivet handels- och godsområde, till ren naturformation vars lagar inte kunde påverkas eller ändras, liksom de byar som en gång anlagts på kanten till en ravin, eller vid stranden av en flod, och sedan med tiden och utvecklingen funnit sig tvungna att expandera på andra sidan det svårforcerade naturhindret.

På den förträngda cirkelytans gränslinje maskerade sig de byggnader som en gång uppburit byns mest aktade och betydelsefulla funktioner: Hotellet som då låg alldeles invid stationshuset och mellan sig och stationen och posthuset skapade ett torg som välkomnade och omfamnade passagerare som klivit av tåget - gav dem en bekräftelse på att det var betydelsefullt och riktigt att åka till och kliva av just i byn. Då hade hotellet varit helt vänt mot stationsplan, och med sin långa, stigande trappa självklart inbjudit resenärerna till förfriskningar, mat, samvaro, övernattningsmöjligheter. Runt huset stod då den aura som utbildas kring den plats där aktiviteter utanför och ovanför vardagslivet äger rum, och vilken vid varje tidpunkt mellan dessa aktiviteter inger platsen eller byggnaden en utstrålning som laddar varje blick riktad ditåt med ett mått av energi och spänning som går långt utöver vad som kan tillkomma någon av de andra öppna platserna eller de andra husen och byggnaderna i området. I källaren och på första våningen lyste det genom fönstren med en styrka och intensitet

som inte förekom i några andra fönster i byn, och genom några av fönstren i rummen på andra våningen spreds ett dämpat, mildt, lockande ljus vars innehåll var drömmen om något ovanligt, rentav förbjudet, och ouppnåeligt. Källaren med dess förråd, slaktrum, beredningsbänkar; köket på första våningen, diskrummet, serveringsrummet, matsalarna, rökrummet, de stora, lyxiga toaletterna, entrén - alltsammans uppbar en storslagenhet och glans som var ofattbar för en by vars enda offentliga nöjeslokal fram till hotellets dagar varit ett skumt, trångt, lågt rum, nedsänkt under marknivå i en oansenlig länga utmed en av byns ursprungliga infartsvägar, och mestadels besökt bara av kuskar, vägfarare och drinkare.

Nu hade hotellet omärkligt flyttat flera meter, bort från stationsplan och in bland den övriga bebyggelsen utmed gatan. En häck hade vuxit upp vilken tillsammans med ett staket avskärmade huset från hela stationsområdet. Den stora, inbjudande trappan i det hörn som direkt vette mot stationen, hade förfallit och blivit avstängd, och den stora dubbeldörr den ledde upp till var inte använd på decennier. Huset hade vänt sig om, mot det som förr varit innergård, upplag, personal- och leveransgångar, och gav nu sken av att gården var den naturliga och ursprungliga huvudingången. Ljuset var slocknat, lamporna i rummen slocknade, ljuden var borta, skyltarna, människorna, och därmed var hela proportionen förskjuten: Det som varit ett av byns största och mest iögonfallande hus, beläget på en plats som var central och framträdande, var nu hopsjunket, förminskat, och inställt i en rad villor som alla var lika stora och lika litet särpräglade.

Utmed spåret på andra sidan bygatan låg den enorma tegelbyggnad som under järnvägstrafikens högperiod uppburit funktionen av handelscentrum, inte bara för byn utan för hela trakten. Huset var byggt i vinkel, med en lång tvåvåningslänga utmed gatan där manufaktur- och matvaru- och diversehandlarna varit inrymda, och en högre lager- och förrådsbyggnad utmed själva

spåret, där omlastning och försäljning av spannmål, djur, trävaror, järnvaror, maskiner etcetera ägt rum. Gården inuti vinkeln omslöt ytterligare på de återstående sidorna av garage- och förrådsbyggnader, varmed det innanför huset bildats en yta som på alla sidor avgränsades av byggnader, ur vars dörrar, portar och vindsportar det flöt en strid ström av fordon, människor, gods och varor.

Om matvaru- och diverseaffärerna endast betjänade byn och dess närmaste omnejd, så var däremot manufakturaffären och handeln med jordbruksprodukter centrala inom en yta som omspände hela landsändan: inte bara var folket i trakten på grund av bristande konkurrens tvungna att fara med tåget långa sträckor för att i byn köpa tyger, inge beställningar på sömmerske- eller skradderiarbeten, eller göra kontrakt på gris- eller spannmåls- eller trävaruartiklar, utan affärskomplexet ägde dessutom ett stort mått av berömmelse, vilken sträckte sig långt utanför vad som kunde ha varit rimligt ur resesympunkt, och långt bortanför de punkter där konkurrensfördelarna upphörde. Folk ägnade hela dagar från tidig morgon till mycket sen kväll, och till och med flera dagar i sträck för att resa till byn och där, inne i tegelbyggnadens alla affärslokaler, bodar och förråd, göra affärer med betydelse för hela årets eller rentav det kommande decenniets familjeliv och ekonomi.

Denna handelsplats, centrum för en hel regions affärer i alla varuslag, denna stora, oproportionella byggnad som stack ut och upp ur byn likt en pubertetsynglig ur en ärvd, sliten och för liten konfirmationskostym, detta sjudande liv, denna febrilt aktiva stadsbyggnad mitt inne i en avsides belägen jordbruksby i en avsides belägen, isolerad trakt - fastän det var samma hus, samma byggnad, samma gård i samma läge i byn, tycktes nu allt detta inte bara försvunnet utan rentav rivet och utplånat, och ersatt av andra, lägre, mindre hus, förråd, garage. I fastigheten mot gatan rymdes en frisörsalong, och ett flertal små lägenheter med egna,

nyupptagna ingångar, och våtutrymmen och hallar inrymda i små lådformiga tillbyggnader i vitt mexitegel placerade utanpå den gamla tegelfasaden. Staket, buskar och prydnadsbarrväxter hade förflyttat också denna anläggning långt iväg från gatan, och förminskat fastigheten till en bland andra i en lång linje privatvillor utmed byvägen, där husen inte längre kunde urskiljas, utan utplånats genom att omärkligt uppgå i...

Den oro pojken kände och hade känt under över en timmes tid, hade modern uppfattat under lika lång tid, trots att hon sedan fadern och pojken gått ut inte själv hade varit ute, inte sett till dem, inte stuckit ut huvudet genom dörren eller ens lyssnat till ljuden av vindens kraft runt huset och i trädgården. Fastän hon alltså sedan länge förstått pojkens psykiska belägenhet, hade hon valt att låta dem hållas där ute och inte ge dem tillåtelse att komma inomhus i förtid, före det utsatta klockslaget. Det var av två skäl: Dels var hon upptagen av förberedelserna för kvällsmaten, och ville inte bli störd i dessa av plikten att hålla rätt på pojken sedan fadern lämnat honom på bottenvåningen och själv skyndat sig upp till ensamheten och pliktlösheten på ovanvåningen. Dels ville hon också härda dem något, bägge två, pojken och fadern: enligt den hälsoideologi hon omfattade var det gott och även nödvändigt att då och då utsätta sig för prövningar. De konkreta punkterna i detta program - vilka allesamman rörde lidanden, umbäranden, förorätter och andra negativa upplevelser - hade hon hämtat ur eller rättare sagt rakt av kalkerat från händelser i sitt eget liv, utan att fördenskull komplettera dem med en beskrivning av vilket resultat, vilket önskat resultat utöver själva genomförandet, de var avsedda att ge hos den som genomgick kursen. Hade hon lidit var det alltså därmed bra att lida. Hade hon frusit fanns det därmed ingen som skulle kunna må dåligt av lite kyla, tvärtom - det kunde bara vara hälsosamt. Hade hon som barn tvingats äta ärtsoppa trots att hon avskydde det och till och med drabbades av kväljningar så snart hon

kände lukten av den, var det av det enkla skälet att hon tvingats till det och genomlidit det också naturligt att hennes barn fick finna sig i att äta inte alls ärtsoppa men just precis den rätt som barnet avskydde, vilken den nu än var.

Detta var naturligtvis ingen utarbetad eller uttalad utvecklingslära. Den existerade inte ens färdig inom henne själv, som en hemlig samling regler hon tillämpade så snart hon fick tillfälle, utan var snarare den kondenserade essensen av den känslomässiga reaktion som kom över henne var gång hennes barn eller hennes man visade tecken till att lida under den ena eller andra praktiska belägenhet hon hade makten över.

Därför hade hon också, trots att hon sedan länge uppfattat pojkens oro och starka olust över att befinna sig i kammaren denna blåsig, mörka, skrämmande eftermiddag, underlåtit att ge dem, fadern och pojken, det befriande tecknet, och i det tvåfaldiga syftet att dana dem och dessutom genom tidsutdräkten förhöja deras glädje och tacksamhet gentemot henne i det ögonblick befrielsen verkligen kom, låtit dem sitta i det närmaste hela strafftiden ut.

Moderns kännedom om pojkens psykiska belägenhet var alltså grundad vare sig på härledning ur tidigare iakttagelser av hans reaktioner på kraftig blåst, mörker, fågelflockens skrik, eller en rent fantiserad föreställning om - en inlevelse i - hur han kände sig. Snarare var det en ren uppfattningsförmåga modern tog i bruk här: förmågan att ögonblickligen, utan förutvarande kontakt, uppleva i vilken psykisk belägenhet pojken befann sig.

Om modern därmed i varje moment av pojkens vakna tid kunde uttolka och också verkligen uttolkade varje liten rörelse i hans sinnesliv, var alltså denna konst inte ett resultat av hennes föreställningsförmåga. Förhållandet mellan pojkens och moderns psyken kunde inte bestämmas i några enkla formler. Även om det också var riktigt att modern korrekt och också kongenialt fungerade som pojkens ombud, tolk, representant, språkrör, kunde inte

därmed relationen mellan deras medvetanden reduceras till ett sådant enkelt beroende. I själva verket var det här osäkert vem av de två som hade självständigt och vem som hade ett beroende medvetande: i själva verket var det mycket osäkert inte bara vems medvetande som var beroende av vems, utan i lika hög grad osäkert så att säga vems medvetande som var vems, om det verkligen fanns två medvetanden och inte istället, när allt kom omkring, bara ett enda, ett som dessutom inte alls var delat på två - inte ett dubblerat medvetande som förekom på två platser - utan ett enda helt, definierat, avgränsat och lokaliserat medvetande, i vilket modern och pojken var likvärdiga delar.

Modern var visserligen enligt naturliga bedömningar äldre än pojken - till och med mycket äldre eftersom han var enda barnet i hennes andra äktenskap och hon i det tidigare hade två döttrar vilka nu var nära pensionsåldern - och hade därför levat sitt liv länge utan honom, innan han kom till. Hon var således före honom i strikt historisk mening: hon hade långt före han existerade redan utvecklat ett psyke, gjort erfarenheter, lärt sig mängder av saker, allt vilket hon sedan överförde eller lärde ut till honom från den dag han kom till, på samma sätt som hon överfört eller lärt ut till sina döttrar allt det hon inhämtat under sitt eget liv fram till dess hon födde dem. Ändå var det i flickornas fall inte rimligt att säga att flickorna bara för att modern var före dem också var beroende av henne, i bemärkelsen att allt som var i deras medvetanden först hade varit i hennes.

När det gällde moderns bägge döttrar var det i verkligheten osäkert om de någonsin passerat modern i fråga om livserfarenhet, mognad, visdom etcetera. Det föreföll snarare riktigt att betrakta dem som direkta kopior av modern, vilka förutom att dela moderns livsgång - pliktfylld barndom, tidigt giftermål, tidigt barnafödande, snart igen skilsmässa - också i väsentliga avseenden hade samma psykiska innehåll som hon, det vill säga samma psykiska

dispositioner och reaktioner som hon, även om medvetandenas respektive inriktningar var olika.

Det var därför endast föremålet för gränslösa omsorger och tallösa uträkningar, beräkningar och föregripanden som skilde. Om moderns psyke, ja hela hennes organism helt och hållet var fixerad vid pojken väl och ve, och de tusentals detaljer som styrde genomförandet av hans variationslösa, händelsefattiga dagar, så var döttrarnas identiska psyken och organismer istället inriktade mot omsorgstagarna på den institution där de arbetade.

Moderns döttrar hade behållit sina mäns efternamn efter skilsmässan, och hette därför bägge Nilsson: Herta Nilsson och Helga Nilsson. Även om det skilde tre år mellan dem, hade de hela livet hållit ihop som något mer än vanliga systrar, i en sådan likhet i den yttre och den inre livshistorien som man vanligtvis föreställer sig att endast tvillingar uppvisar, eller bättre ändå makar i en äldre sorts livslånga äktenskap, där två personer under mångårig nötning och under närvaron av ett enda gemensamt livsmål, långsamt upplöses som enskilda individer och övergår till en enda, enhetlig varelse, visserligen uppdelad på två olika, åtskilda kroppar, men i varje handling och reaktion sammanfogade till en enda gemensam vana, en rörelse, en vilja, ett begär, och så väl samordnade, att en handling aldrig krockar med en handling, och en tanke aldrig med en tanke, utan endast möts som varandra successivt avlösande delar i ett förlopp vars mål eller slutförande hade överordnad betydelse, likt när händerna...

Ingen av dem hade någonsin bott utanför byn, och när de flyttade hemifrån första gången fick bägge två, den yngre efterträdande den äldre, sin första egna bostad på vinden ovanpå ålderdomshemmet där båda hade börjat som biträden så snart de slutat skolan, och där de sedan arbetat vidare under hela förvärvslivet utan andra uppehåll än barnledigheter. När den äldre träffade Harry Nilsson och gifte sig och flyttade ihop med honom i en lägenhet i byn, började den yngre sällskapa med hans bror, för att något år senare

gifta sig med honom och tillsammans med honom flytta in i den lägenhet som systemn och Harry Nilsson då lämnade för att bo i ett just inköpt egnahem. Några år senare flyttade också den yngre systemn med sin man in i ett likadant egnahem vid sidan av den äldre systemns hus.

Den äldre fick barn och den yngre fick barn. Den äldre fick barn igen och den yngre fick barn igen. Den äldre skilde sig och den yngre skilde sig. Den äldre flyttade tillsammans med barnen tillbaka till en egen lägenhet och den yngre flyttade snart tillsammans med sina barn in i en likadan lägenhet i samma fastighet som den äldre.

Om deras scheman sammanföll så att bägge hade arbetsdag, gjorde de sällskap till arbetet, höll sina raster tillsammans och gick hem igen tillsammans. De pratade en del om barnen och deras familjer, men mest om arbetet: om pensionärerna på ålderdomshemmet, om arbetskamraterna, cheferna. Samtalet var på en gång lika variationslöst och lika konkret - säg rent materiellt - som deras vardag. Om de under promenaden till arbetet gick igenom dagens sysslor - vad som stod på programmet utöver de rutinmässiga plikterna: uppstigningar, påklädningar, tvättningar, frukostmatningar, medicinutdelning - upprepade de varje dag alltid samma kommentarer om samma saker, utan att någonsin kunna komma fram till en allmän bedömning, en giltig slutsats, en fast utgångspunkt utifrån vilken de sedan kunde bestämma sig för att handla på ena eller andra sättet, eller med vilkens hjälp de helt enkelt kunde släppa sitt känslomässiga engagemang i frågan. Deras intellektuella liv bestod därför aldrig i annat än ett evigt ältande av samma kritiska iakttagelser och synpunkter: pensionären si hade för tusende gången kommit med en begäran som de uppfattade som orimlig och rentav absurd; arbetskamraten så hade för tusende gången smitit iväg till oväsentliga göromål i källaren just som det var dags för utdelningen av eftermiddagskaffet. Arbetsledaren hade lagt ett semesterschema som missgynnade just dem för tusende gången i ordningen.

De utförde kritiken genom att lägga fram en lång räckta redan kända argument, vilkas kraft framgick varken ur de ingående termernas uppställning - 1. Det är orimligt att begära bad varje vecka. 2. Han begär bad varje vecka. 3. Alltså är hans begäran orimlig. - eller en underförstådd hänvisning till en undertryckt men ändå allmänt omfattad sanning - Att begära bad varje vecka är orimligt. Snarare än att vara följderna av ett redovisat resonemang, skulle giltigheten av kritikens slutsatser uppfattas ur vad som gjorde anspråk på att vara rent tautologiska satser. Systrarna tänkte sig att bestämningen Orimlig redan låg i Begäran om bad varje vecka, varför denna sanning inte behövde uttryckas annat än genom de huvudskakningar, uppgivna suckanden och himlande ögon som ackompanjerade systrarnas uppräknings. Det definitiva, det slutgiltiga i deras prat vittnade om att de redan hade sagt allt - inte i går eller i förra veckan, utan redan för tio, tjugo år sedan -, då inte en enda av de satser de räknade upp för varandra krävde kommentarer eller preciseringar eller förklaringar, och snarare än att vara inbegripna i ett samtal med varandra, presenterade var och en av dem ändlösa uppräknings av ovedersägliga fakta, vilka genom sin rent mekaniska gestaltning mer påminde om invanda kroppsrörelser än språkliga uttryck.

På det sättet förflöt hela deras språkliga vardag där de arbetade sida vid sida i de trånga korridorerna eller inne på de små, övermöblerade rummen: De meddelade varandra ingenting, aldrig framkom något nytt - det fanns inte ens någon anledning för dem att ställa varandra en fråga. Ändå pratade de oavbrutet, från morgon till kväll, i vad som såg ut som ett samtal: Den ene sa något, den andre fyllde i, den ene sa något igen, den andre sa något. Vid frukostrasten över kaffet och de medhavda smörgåsarna läste den ene högt ur tidningen för den andre, vad som de båda redan på morgonen läst i sin egen tidning hemma vid köksbordet: Den hade gift sig, den hade fått barn, den hade dött, falukorven fanns till extrapris hela veckan på den ena av byns affärer.

Ändå lyckades de båda systrarna inuti denna dagligen upprepade ritual tränga igenom och ut ur den förstelning som fångat dem eller de låtit sig fångas av. Systemens mycket tjocka glasögon reflekterade texten där hon böjde sig djupt ner över tidningen, och återgav, genom ett komplicerat och okalkylerat optiskt spel, texten i rättvänt skick utanpå det slipade glaset, som om det varit konstruerat som en dubblerad spegel: i hennes ögon läste man den text som hennes röst just uttalade. När hon såg upp och sökte systemens blick för att få bekräftelse på den händelse hon just rapporterat om, höjde hon ögonbrynen i ett frågande som var rent öppet, det vill säga utan befallning, utan fördom eller rädsla, som ett barn som utan tanke på sig själv eller den tilltalade önskar inget annat än att få frågans svar, och understödjer denna önskan bara med den lätta iver och spänning begäret väcker. Meningslösheten, mekaniken, tomheten i det pladder de båda systrarna fördrev dagarna med, från morgon till kväll, brast i detta ögonblick och lämnade rummet öppet för reservationslös förhandling om systrarnas liv. Han hade förstås inga rena kalsonger och jag förstår inte att barnen inte kan kosta på honom nya underkläder han har ju pengar det vet jag men dom vill förstås inte slösa på arvet, och Det är ju hopplöst att försöka klippa naglarna med dom där gamla saxarna att vi aldrig kan få pengar till nya nagelbitare man står ju där och gnager och gnager, och När jag sen sa att nu kan vi gå nu har jag tid då sa han förstås jag vill inte det kunde man ju räknat ut - allt detta malande, detta prat som var manisk kroppsritual som fingrar som tvinnar hårlockar eller oupphörligt gnider näsryggen, allt oväsen plötsligt ituslitet och undanvräkt av: Jag känner sådan skräck, sådan ohygglig skräck...

På samma sätt balanserade pensionärernas liv mellan att vara klichéer av liv - meningslösa ritualer, ältade fraser, upprepade kropps rörelser - så slitna att de i det närmaste inte längre kunde förnimmas, och plötsliga, oförutsebara genombrytningar in till eller ut till aldrig sett aldrig hört aldrig känt aldrig sagt - där världen,

istället för att endast omigen upprepa sig, skapades eller utvidgades i samma ögonblick som den utspelade sig.

Skiftet inträdde som uppvaknandet ur långvarig dvala, där medvetlösheten långsamt och liksom trevande ersätts av närvaro, vilken visserligen radikalt skiljer sig från frånvaron - inkapslingen i vanans trygghet -, men ändå inte uppenbart manifesterar sig, inte uppenbart framträder, som om det däri fattades något väsentligt, ett ytterligare, frånskilt rum, en klyvnad; de längd- eller viktmått som krävs för att utföra mätning.

Pensionärernas dagar utspelades i dvala. Männen och kvinnorna låg i sängarna innanför dörrarna till de små rummen utefter de långa, mörka korridorerna, vars ödslighet bara då och då, med oberäkneliga mellanrum, avbröts av personalens klapprande, hetsiga, pliktfyllda steg fram och tillbaka, vars takt och tryck berättade om den psykologi kvinnorna inträdde i så snart de också inträdde i byggnaden, och vilken de också, med tiden, efter många års arbete på samma arbetsplats, tagit med sig hem och i hela sin omgivning missionerade för som en medfödd, eller åtminstone självvald psykologi: de snabba, exakta men på samma gång, genom mekaniken och själlösheten hafsiga rörelserna i ben, armar, händer, huvud; rastlösheten, otåligheten, den brusande tomheten inuti bröstet som tvingade till snabbare, hårdare steg, hetsigare rörelser. Endast genom att oupphörligt röra sig, springa fram och tillbaka, byta ställning eller plats, kunde de avvärja - skaka av sig - den ångest som uppfyllde byggnaden och hotade att gripa tag också i dem själva.

Vid bestämda tidpunkter samlade sig personalen till gemensamma insatser, och tömde rummen korridorsvis för att forsla pensionärerna till måltiderna i matsalen: frukost, middag, eftermiddagskaffe, kvällsmat, kvällskaffe, varefter de forslade tillbaka allesamman igen, som kreatursflockar som föstes mellan laggård och bete, mellan bete och laggård, men där var och en, alltefter ålder, rörlighet, medvetandegrad, tilläts följa eller rentav

fordrade ett individuellt utprovat och i detalj preciserat program: DEN måste få tillsägelse fyrtio minuter innan måltiden, för att hinna besöka toaletten och omsorgsfullt uträtta sina behov innan födan kunde intas; DEN - måste sägas till trettio minuter i förväg, eftersom hon gick så långsamt och bodde så långt bort från matsalen, att det tog henne så lång tid att gå dit, och sedan lika lång tid igen att gå tillbaka, varför hon tillbringade mestadelen av dagen med att vandra fram och tillbaka mellan rummet och matsalen utan att någonsin få tid till att vila. DEN - var sedan många år så starkt hopknuten av en neurologisk sjukdom, att hon inte längre kunde röra huvudet, armar, ben eller fingrar av egen vilja, och därför krävde hjälp med varje kroppsfunktion: urin, avföring, vätska, föda, hygien, kläder. Inför varje måltid, och med vissa bestämda intervaller däremellan, rusade personalen in på hennes rum och skakade liv i henne, för att lossa hennes blöja, tvätta rent hennes underliv från avföring och urin, lägga om hennes trycksår och rötskadorna på hennes långsamt ruttnande lemmar, klä på henne strumpbyxor, blöja, blöjbyxor, klänning, kofta, lägga rätt hennes lemmar, sätta henne upp, lyfta henne över till rullstolen för att där rätta till hennes klädsel och kamma henne innan hon var redo att köras ut till matsalen och den väntande måltiden, vilken hon själv inte kunde inta utan fick i sig bara genom hjälp från personal som hällde ner vätskan - mjölk, vatten, juice, dricka, öl, kaffe eller the - i strupen på henne och skedade i henne av den puréade mat som var en blandning av det som måltiden på matsedeln bestod av: en grå sörja av kött, potatis, grönsaker, gelé och sås, eller gröt, filmjök, yoghurt, bärmos, soppa, saftsås.

Hennes nervbanor och muskler var så hårt fastlåsta i fixerade, åtdragna lägen, att hon inte längre kunde vrida sig själv, vända sig, klia sig - inte längre kunde prata, fnysa, skratta eller ens kvida. Varje dag förflyttades hon ända upp till fem gånger från sängen till rullstolen och därefter strax igen från rullstolen till sängen, utan att själv med minsta muskelrörelse medverka till, eller med minsta

blick, blinkning, andningsrörelse eller synligt tecken reagera på eller kommentera förloppet, som om hon i verkligheten var en docka som personalen lekte med, eller som om hon redan avlidit, och personalen trots det fortsatte vända henne, väcka henne, tvätta henne, klä henne, dag efter dag, vecka efter vecka, år efter år, utan att det gjorde minsta skillnad för dem eller henne om hon levde eller redan var död. Hennes tillvaro var sedan så lång tid till synes reducerad till inget annat än kroppens fortlevnad genom tiden, att personalen också sedan länge övergått till att betrakta alla hennes själsliga eller psykiska funktioner som inget annat än resultatet av hennes kroppsfunktioners status. Var hon en dag särskilt spänd i lemmarna, så att kläderna var ovanligt svåra att kränga på henne, eller hade hon en morgon alldeles särskilt uppspända, liksom våta ögon som om hon hade gråtit eller ville gråta; knep hon en frukost alldeles särskilt hårt ihop läpparna liksom för att förhindra grötskeden att tränga in i munhålan och avleverera sin last, beslöt sig personalen genast för att hennes sinnesstämning kom sig av förstoppning, och utverkade omedelbart tillstånd från sköterskan att laxera henne med stolpiller. Sedan denna behandling givit önskat resultat - inte sällan en avföring av imponerande dimensioner och volym, som om det varit en häst som tömt tarmen - lossade hennes kroppsliga spänningar, och hennes själsliga tillstånd föreföll genast komma i balans.

Sådan tillvaron under dessa människors livsslut gestaltade sig, förnams därför hela deras existens endast i formen av kroppslig närvaro, som ohörbar andhävnings inuti byggnaden, eller genom de lukter som utmärkte eller snarare karakteriserade de olika rummen. Det var inte bara en fråga om att mattor och sängkläder, filter och gardintyger och garderoben långsamt impregnerats av hyresgästens speciella kroppslukter, lukten av dess urin, avföring, svettningar och andra utsöndringar; inte ens enbart sådana mer av tillfälligheter tillkomna dofter, av sårvätska, hostningar, tobaksrök, krukväxter, mediciner. Det var istället något mer omfattande, eller bättre

något av annan natur: ett helt hem eller liv med alla dess dagar och år som flyttat in i det lilla rummet på ålderdomshemmet tillsammans med hyresgästen: ett litet lantbruk, en under många årtionden långsamt inbodd hyreslägenhet i ett av de gamla stenhuset i byns centrum; ett yrke som satt sin prägel på en hel bostad och till och med en hel familj: en murare, en hovslagare, en bilreparatör med de kalla, blanka lukterna av grafit och metall.

Till och med flugorna tycktes kunna uppfatta dessa rent icke-materiella kvalitéter, och på grund av dessa föredra en person framför en annan och därmed också följa den genom hela livet, trots att de yttre omständigheter - laggårdsvistelse, hästskötsel, gödselspridning - som en gång gjort personen lockande för dem hade försvunnit, och de nu allesamman utan åtskillnad var lika renbadade, renklädda, rakade och friserade.

Och i motsats till den som under sitt liv impregnerats av den lukt eller doft som karakteriserat hans eller hennes liv - vilken blev signum för personen: den abstraherade - utdragna - essensen av personens liv, sett ur luktvärldens perspektiv -, medförde den som hela sitt liv flyttat runt mellan bostadsorter, bostäder och yrken, och därför aldrig fastnat i en bestämd livsföring, inte någon sådan stark, utpräglad, unik luktidentitet, utan bar sin lukt eller doft bara på samma tillfälliga sätt som kläder kan råka lukta på det ena eller andra sättet, rent ibland, smutsigt ibland, beroende på vad bäraren råkat ha för sig - och även om det också kunde vara en stark doft av urin eller avföring, var det ändå bara som lukten av urin eller avföring, ren lukt utan unik identitet, utan inre koppling till livshistoria, personlighet eller öde.

I denna starkt mekaniserade och ritualiserade tillvaro, där en kvinna kunde ägna en hel förmiddag åt att göra tredubbla vikningar av hushållspappersbitar för att underhålla sitt enorma, knappt märkbart reducerade förråd av snytpapper, eller en man, mindre mentalt aktiverad, tillbringade sina dagar med att försöka slutföra frukosten samtidigt som måltidsåliggandet under dagstimmarnas

lopp hela tiden utökades med nya rätter, nya tallrikar fyllda av obegripliga plikter, eller en kvinna, ytterligare mindre mentalt aktiv, oupphörligt under dagens alla timmar kallade på personalen med begäran att få bli satt på toaletten eftersom det trängde på så förfärligt, bröts likväl innehållslösheten, ritualerna, rutinen då och då sönder av svåruppfattade, nästan omärkliga livsgester utanför de minutiöst efterlevda, detaljpreciserade dagsprogrammen och schemana.

Ett enda lyftat ögonlock i det mycket skrynkliga, gråbleka, hopsjunkna och sedan länge avslocknade ansiktet på en gammal man som på flera år inte rört en muskel någonstans i kroppen, kunde få tre vårdbiträden att omedelbart, i ett slag stanna upp och avbryta sitt skrikande, skrattande pladder runt bestyren med mannens morgonuppstigning, och ingav dem en obestämd olust och osäkerhet lika stor som om väggar och tak utan förvarning lyfts av det lilla trånga rummet och med ens försatt dem oskyddade i den fria rymden.

Ett enda avvikande ord av den ene av deltagarna i en tusen gånger upprepad utväxling av kommentarer kring kaffet eller kaffebrödet eller regleringen av ljuset ovanför soffgruppen i dagrummet, kunde fastna i dialogen och bli växtpunkt för oanad spårning av samtalet. Plötsligt, och för några liksom frusna ögonblick, talade båda, och de hörde. Från att alldeles nyss ha varit två solitära människor vilka var och en presterade rent privata artikulatoriska föreställningar, inneslutna i en roll så avtrubbad, att de inte ens tillät den andre att vara publik, var nu bägge två utplånade som individer, och istället inlemmade i det som utspelade sig mellan dem, det samtal som närmast önskat kommit till liv och nu drog dem mot det på en gång allmännaste och mest personliga---

Även om det var riktigt att pojkens psyke historiskt sett var beroende av moderns, och alltså hennes önskningar, förhoppningar,

föreställningar helt överflyttats till honom och så att säga fullständigt fyllt hans själsliv, så att det i hans psykiska liv inte förekom ett innehåll som inte var lånat från eller kopierat efter modern, fanns det däremot i det innevarande ögonblicket inte någon ordning mellan de bådasyken. Det förhållande som från början, när pojken var liten, hade bestått i en ren överföring av innehållet i moderns psyke till pojkens psyke, och senare, under hans unga år, tagit formen av en psykisk symbios mellan mor och son, hade nu övergått till en ren enhet i vilken de båda var inbegripna, i en förblandning som gjorde det omöjligt att skilja dem åt i annat än rent yttre, tillfälliga hänseenden som att hon kunde prata och det kunde inte han, hon var en kvinna och han en man, hon var gammal och han ung och så vidare.

Detta förhållande hade flera konsekvenser. Det var inte bara så att hon alltid hade rätt var gång hon utsade hans sinnesstämning, önskning, begär etcetera, utan den sinnesstämning hon tillskrev honom var redan hans sinnesstämning, utan tolkning, utan att hon utgjorde ett medierande mellansteg.

Den sinnesstämning hon tillskrev honom var också den stämning hon själv befann sig i. Detta betydde ändå inte att hon hade företrädde framför honom när det gällde att införa en ny, annan stämning i deras psyke. I själva verket fanns det alltså ingen sådan ordning, utan var det riktigt att säga att hans sinnesstämning var ett resultat av den sinnesstämning hon befann sig i, så var det lika riktigt att säga att hennes stämning var ett resultat av hans. Eftersom pojken själv inte presenterade den sinnesstämning han befann sig i, och moderns utsägelse av hans sinnesstämning alltid var korrekt, var hennes utsägelse inte i första hand en representation av hans psykiska innehåll, i bemärkelsen en avbild av det, utan först genom hennes utsägelse upprättades det område av verkligheten som hans psyke utgjorde.

Av dessa förhållanden följde ändå inte att pojken var i avsaknad av ett psyke: han var naturligtvis inte vare sig en rent mekanisk

maskin helt styrd av materiella processer, eller för det innevarande innehållet i sitt sinneliv helt och hållet beroende av moderns vilja, begär, lust, glädje, sorg etcetera.

Om pojkens vardag i alla detaljer var reglerad av moderns regelbok, så hade han ändå, i sprickorna mellan dessa preciserade regler för hur han skulle stå och var han skulle sitta och hur ben och armar och händer skulle hållas, utvecklat otaliga egna vanor och ritualer. Hans rörelser inomhus beskrev strikta mönster som han utvecklat helt utanför moderns kontroll. Hans vistelse inomhus på nedre botten bestod i ständiga förflyttningar mellan uppehållsrummet bakom köket och den del av trappan upp till andra våningen som inte var avspärrad av gallergrinden. I trappan kunde han sitta framför det lilla hallfönstret ovanför elementet, och stirra ut på den grusade infarten till fastigheten och över till grannfastighetens gård där bilar och människor var i rörelse. Emellanåt ryckte han upp ett fång plastblommor ur en plastkruka på fönsterbrädet, och släppte dem på golvet liksom för att se hur lång tid det skulle ta innan modern eller fadern kom och plockade upp dem. Så reste han sig plötsligt upp på vingliga ben, och stylvade iväg genom bottenvåningen till sin andra rastplats inne i uppehållsrummet.

På sin väg genom huset stannade han vid ett antal fasta kontrollstationer, vilka också de saknade officiell sanktion, och dessutom, sett ur rumsplanens synpunkt, inte utgjorde några naturliga replipunkter, men vilka ändå genom tecknen från den tusentals gånger upprepade vanan lätt kunde utpekas: Färgen runt handtaget på toalettdörren var avskavd eftersom pojken varje gång han gick förbi stannade upp och öppnade och stängde dörren tio, femton gånger, fyrtio, femtio gånger varje dag; på ett litet område en meter och femtiofem centimeter upp från golvet på dörrposten till köket var likaledes färgen avskavd, eftersom pojken varje gång han gick förbi rev med naglarna just över det området. I fönsterbrädan i köksfönstret fanns det ett hack som uppstått efter

en samverkan mellan moderns ordningssinne och pojkens egna ritualer: en tennbunke som modern placerat på exakt samma plats i över tio år, välte pojken varje gång han passerade, varmed dess utåtbuktade kant slog i stenytan. Alldeles innan pojken tog steget över tröskeln in i uppehållsrummet, lyfte han handen ovanför dörrkarmen och skrapade lite i tapeten.

Pojken hade otaliga liknande ritualer för de olika fasta situationer han befann sig i under en dags lopp: uppstigandet, toalettbesöket, måltiden, påklädningen i hallen, liksom han utomhus utförde vissa bestämda handlingar på vissa bestämda platser: öppnade den lilla grinden som ledde ut från tomten på baksidan mot kyrkans slymarker, för att vänta på att väktaren skulle komma och stänga den igen; drog i det knutna rep som låste boddörren från trädgården; slängde ur dynorna ur hammocken när den under sommaren var utställd på sin sedan tio år bestämda plats på gräsmattan.

Alla dessa privata vanor eller ritualer kunde ses som svar på moderns likaledes maniskt upprepade rutiner, eller rentav bara som ytterligare likadana praktiska regler för livsföringen som dem modern satt upp och utövade - pojken bidrog helt enkelt med ett eget kapitel i den bok som föreskrev hur kroppen skulle framföras från det att den steg upp till det att den la sig igen på kvällen; regler lika motiverade som moderns och med likadant innehåll.

Utanför dessa kroppsregler som redan var inskrivna i moderns regelsamling, och utanför det själsliv som fick gestalt endast genom moderns utsägelse av det, ägde pojken ett antal gester som inte kunde inordnas under något föreliggande system, vare sig hans moders paragrafsamling eller villkoren för deras gemensamma psykes framträdande, och vilka innehöll en oförneklig självfullhet, som om det genom hans grava utvecklingsstörning, hans fullständiga avsaknad av utbildning i civilisation och förmänskligande ändå trängde fram en röst av något utöver de rena kroppsliga funktionerna: huvudet som i hans gång hela tiden var lätt böjt åt

sidan i en ömsinhet likt en mor eller far som betraktar sitt mycket lilla barn, med en blandning av förvånad stolthet över vad det just är på väg att klara av, och en varm medkänsla i förvissningen att det ändå är för litet för att lyckas med det.

De mycket stora, runda, öppna, fuktiga ögonen som med oändlig, vis sorg betraktade omvärlden: faderns småaktiga bråkande med vantarna och dynan som han ville få att ligga still på stolen för att inte frysa alltför mycket om baken; moderns oupphörliga petande och pillande och snytande och dragande, liksom hela han hade varit en illa stickad kofta med dålig passform på hennes egen kropp. Det vita, långa, smala pekfingret med sin vackra, välformade nagel, vilket han sträckte fram ur den uppåtvända, halvt öppnade handen som ett knappt hörbart ord.